

Luonnos 26.03.2026

Sivistyksestä suunta Suomelle

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2040

Opetus- ja kulttuuriministeriö Helsinki 2026

Sisältö

Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä	5
Tavoitteeseen liittyvät toimenpidesuosituksset	5
Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille	7
Tavoitteeseen liittyvät toimenpidesuosituksset	7
Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa	10
Tavoitteeseen liittyvät toimenpidesuosituksset	11
Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.....	13
Tavoitteeseen liittyvät toimenpidesuosituksset	13
Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.....	15
Tavoitteeseen liittyvät toimenpidesuosituksset	15
Liite 1: Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tilannekuva.....	16

AVOIN KOMMENTOINTIKIERROS

Avoimella kommentointikierroksella 26.3.–15.4. käsittelyssä oleva luonnos korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visioksi vuoteen 2040 on laadittu tiede- ja kulttuuriministeri Mari-Leena Talvitien puheenjohtaman ohjausryhmän keskusteluiden sekä laajaan korkeakouluja ja sidosryhmiä osallistaneen prosessin syötteiden pohjalta. Valmistelua on tukenut parlamentaarisen seurantaryhmän työ.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio koostuu korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tilannekuvasta, korkeakoulutuksen ja tutkimuksen yhteisistä tavoitteista vuoteen 2040 sekä toimenpidesuosituksista tavoitteisiin pääsemiseksi. Visio valmistuu kommentointikierroksen jälkeen kesäkuussa 2026.

Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä

Sivistys luo edistystä ja vahvistaa uskoa tulevaisuuteen. Suomi on luova ja utelias sekä uudistuva ja kestävä yhteiskunta.

Tieteellä on itseisarvo: uutta luovaa tutkimusta arvostetaan ja tieteen vapaus on turvattu. Kriittinen ajattelu ja avoimuus ovat turvallisuuden ja vakauden perusta. Tiede, taide ja kulttuuri vahvistavat ajattelu- ja innovaatiokykyä.

Sivistys, tutkittu tieto ja korkeakoulutetut muuttavat yhteiskuntaa paremmaksi sekä auttavat löytämään vastauksia aikamme suuriin kysymyksiin.

Korkeakouluyhteisöt ovat yhteiskunnan uudistumisen tärkein voimavara.

Olemme modernin oppimisen kärkimaa. Käännämme teknologiset murrokset kestäväksi kasvuksi ja menestystekijöiksi.

Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus kattavat koko korkeakoulusektorin.

Tavoitteeseen liittyvät toimenpidesuosituks

- OKM selvittää lainsäädännön uudistamistarpeet akateemisen ja tieteen vapauden sekä tutkimus- ja opetustyön riippumattomuuden vahvistamiseksi.
- Korkeakoulut ja tiedeyhteisö edistävät toimintamalleja, joilla ehkäistään ja puututaan häirintään, painostukseen ja epäasialliseen vaikuttamiseen.
- Korkeakoulut tukevat henkilöstöään ja opiskelijoitaan osallistumaan kansalaiskeskusteluun, mikä tukee myös demokratiakehitystä.
- Vahvistetaan korkeakoulujen tuottaman sivistyksen, osaamisen ja toimijuuden sekä tieteellisen ja taiteellisen tutkimuksen merkitystä kansallisessa varautumisessa sekä resilienssin ja demokratian

vahvistamisessa. Korkeakoulut varmistavat toimintonsa mahdollisimman häiriöttömän jatkumisen ja kriittisen osaamisen tuottamisen kaikissa olosuhteissa varautuen myös digitaalisen toimintaympäristön riskeihin.

- Uudistetaan sääntelyä, joka koskee Tieteellisten seurain valtuuskuntaa ja muita tiedeyhteisöjä tieteen yhteisten autonomisten toimintojen ja rahoituksen ajantasaistamiseksi.
- Koko korkeakoulu- ja tiedeyhteisö etenee tutkimuksen vastuullisen arvioinnin periaatteista (ml. CoARA) käytännön toimiin. Korkeakoulut hyödyntävät rekrytoinneissaan monipuolisia akateemisen meritoitumisen tapoja.

Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille

Koulutus muuttaa maailmaa paremmaksi niin yksilön kuin yhteiskunnan kannalta. Toimiva ja kannustava koulutusjärjestelmä antaa vahvat eväät korkeakouluopintoihin taustasta ja lähtökohdista riippumatta. Korkeakoulutus on saavutettavaa kaikille. Nuorilla on mahdollisuus päästä korkeakouluopintoihin suoraan lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen jälkeen. Yhteiskunta antaa jokaiselle suomalaiselle lupauksen maksuttomasta korkeakoulututkinnosta.

Korkeakoulut vahvistavat yhteiskunnan avoimuutta ja vakautta. Korkeakoulut ovat kannustavia ja hyvinvoivia opiskelu- ja työyhteisöjä, joissa jokainen voi löytää oman suuntansa ja vahvuutensa.

Korkeakoulujen toiminta tavoittaa kaikenikäiset. Korkeakoulutetut uudistavat ja päivittävät osaamistaan tutkintoa pienemmillä osaamiskokonaisuuksilla vastaten työelämän nopeasti muuttuviin tarpeisiin. Työurat pitenevät ja tuottavuus kasvaa korkeammalla osaamisella ja paremmalla hyvinvoinnilla.

Tavoitteeseen liittyvät toimenpidesuosituks

Kansallinen suunnitelma nuorten aikuisten korkeakoulutettujen osuuden nostamiseksi 60 prosenttiin:

Nuorille varmistetaan sujuva pääsy korkeakoulutukseen

- Parannetaan nuorten mahdollisuuksia aloittaa korkeakouluopintojen suorittaminen suoraan toisen asteen koulutuksen jälkeen hyödyntäen muun muassa avoimen korkeakoulutuksen opintosetelikoikeilusta saatavia kokemuksia.

- Korkeakoulut yhtenäistävät väylä- ja polkuopintojen käytäntöjä sekä kehittävät yhteistyötä toisen asteen koulutuksen järjestäjien kanssa.
- Tuetaan nuorten korkeakouluvalmiuksia lisäämällä lukiokoulutuksen tarjontaa erityisesti alueilla, joissa sen kysyntä on suurinta sekä kehittämällä ammatillisen koulutuksen sisältöjä ja ohjausta jatko-opintoihin.
- Korkeakoulut jatkavat OKM:n tuella korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämistä korkeakouluopintoihin pääsyn varmistamiseksi ja korkeakoulutukseen osallistuvien taustojen monipuolistamiseksi toisen asteen koulutuksen opintojen jälkeen.
- Korkeakoulut laativat yhteistyössä periaatteet läsnä- ja etäopiskelulle korkeakoulu yhteisöjen ja opintoihin kiinnittymisen vahvistamiseksi. Korkeakoulut hyödyntävät hallinnossaan ja lakisääteisessä toiminnassaan tekoälyä rohkeasti ja vastuullisesti yhteisiin periaatteisiin nojaten.

Koulutustarjonta vastaa tulevaisuuden osaamistarpeisiin

- Lisätään korkeakoulupaikkoja sekä kohdennetaan koulutustarjontaa osaamisen ja koulutuksen ennakointietoa hyödyntäen luovuutta, kestäväää kasvua ja yhteiskunnan uudistumista tukeville aloille ottaen huomioon koulutusohjelmien vetovoimaisuus erityisesti nuorille.
- Uudistetaan jatkuvan oppimisen rahoitus ja ohjaus. Korkeakoulut rakentavat työelämän kanssa jatkuvan oppimisen tarjonnasta yhteiskunnan ja elinkeinoelämän nopeasti muuttuviin tarpeisiin joustavasti vastaavia, työelämän tunnistamia ja tunnustamia vetovoimaisia tutkintoa pienempiä kokonaisuuksia työelämässä jo oleville.

Opintoihin kiinnittyminen ja koulutuksen laatu vahvistuvat

- Vahvistetaan opiskelijoiden hyvinvointia ja kiinnittymistä korkeakoulu yhteisöön opiskelujen alusta tohtorivaiheeseen. Laaditaan kansallinen ohjauksen ja oppimisen tuen viitekehys.

- Korkeakoulut vahvistavat opetustyön arvostusta, opetushenkilöstön pedagogisia valmiuksia ja pedagogista johtamista.
- Parannetaan korkeakoulutuksen ja työelämän yhteyksiä, jotta korkeakoulutettujen työllistyminen helpottuu.

Mahdollisuudet kouluttautua paranevat joustavalla tutkintorakenteella

- Lisätään mahdollisuuksia vaihtaa joustavasti suuntautumista ja korkeakoulua opintojen aikana ja erityisesti nivelvaiheissa. Korkeakoulut muun muassa lisäävät laaja-alaisia tutkinto-ohjelmia alemmissa tutkinnoissa tukemaan monipuolista osaamista ja työllistymistä.
- OKM selvittää lyhyttutkintojen käyttöönottoa korkeakouluissa sekä niiden merkitystä reittinä korkeakoulutukseen ja osana jatkuvaa oppimista.
- OKM uudistaa korkeakoulutuksen alakohtaiset tutkintonimikkeet, jotta tutkintorakenne olisi nykyistä selkeämpi ja mahdollistaisi monialaiset tutkinnot myös ammattikorkeakoulutuksessa sekä tukisi opiskelijoiden liikkuvuutta moniportaisessa tutkintorakenteessa ja kansainvälisessä yhteistyössä.
- Tarkastellaan ylempien korkeakoulututkintojen kokonaisuutta korkeakoulujärjestelmän vaikuttavuuden ja toimivuuden varmistamiseksi ja arvioidaan YAMK-tutkintojen työelämäkokemusvaatimuksen poistamista erityisesti ammattikorkeakoulujen kansainvälisen yhteistyön esteiden vähentämiseksi.
- OKM valmistelee maahanmuuttajien valmentavaa koulutusta koskevan säädöksen myös yliopistosektorille.
- Säädetään tohtoritutkintojen tavoitteellisesta suorittamisajasta ja poistetaan lisensiaatin tutkinto tieteellisenä ja taiteellisenä jatkotutkintona tutkintorakenteesta.

Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa

Uutta luova tieteellinen tutkimus ja taiteellinen toiminta ovat perusta, jolle koulutus, yhteiskunnan ja elinkeinoelämän innovaatiot ja kestävä talous rakennetaan.

Globaalien murrosten ja yhteiskunnallisten muutosten keskellä korkea osaaminen on tärkein omissa käsissämme oleva vahvuus. Nuorten korkeakoulutettujen aikuisten osuus nousee 60 prosenttiin laadukkaalla koulutuksella.

Korkeatasoisen koulutuksen ja tieteellisen tutkimuksen ansiosta Suomi on haluttu ja vastuullinen kansainvälinen kumppani, mikä varmistaa pääsyn kriittiseen tutkimustietoon sekä vahvistaa suomalaisen osaamisen omavaraisuutta. Kiinnostavuuttamme lisäävät erottuvat osaamiskeskittymät, korkealaatuiset tutkimusinfrastruktuurit, huippututkijat ja vetovoimaiset koulutusohjelmat.

T&K-henkilöstön määrä kasvaa ja koulutustaso on noussut koko yhteiskunnassa. Tohtoreiden osuus yritysten T&K-henkilöstössä on kaksinkertaistunut, ja Suomeen syntyy enemmän uusia tutkimuspohjaisia innovaatioita. Tutkimus- ja opetustyö ovat houkuttelevia uravaihtoehtoja.

Suomi on vetovoimainen ja pitovoimainen kansainvälisille osaajille. Meille halutaan tulla rakentamaan tulevaisuutta – opiskelemaan, tutkimaan, yrittämään ja tekemään töitä.

Tavoitteeseen liittyvät toimenpidesuosituks

Korkeakoulujen tutkimuksen ja TKI-toiminnan laatu ja vaikuttavuus vahvistuvat

- Jatketaan valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituslain mukaisia toimia kohti vuotta 2040 vahvistaen korkeakoulujen pitkäjänteisen ja uutta luovan tutkimustoiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta sekä lisäten tutkimushenkilöstön määrää ja osaamista koko yhteiskunnassa ja erityisesti yrityksissä.
- Korkeakoulut vahvistavat erikoistumistaan ja osaamisalueitaan tutkimuksen ja siihen pohjautuvan korkeakoulutuksen kansainvälisen kilpailukyvyn ja T&K-toiminnan vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Tämä tukee myös mahdollisuuksia hyödyntää täysimääräisesti kilpailtua rahoitusta.
- Hyödynnetään suurteholaskennan ja datanhallinnan tutkimusinfrastruktuuriympäristöihin tehdyt T&K-lisärahoituspanostukset, jotta Suomi voi vahvistaa asemaansa datavetoisen tieteen eurooppalaisena edelläkävijänä.
- Yliopistot jatkavat tutkijankoulutuksen valintaperiaatteiden ja toimintamallien uudistamista tutkijankoulutuksen vetovoiman ja selkeyden lisäämiseksi sekä tutkijakoulutettavien aseman parantamiseksi hyödyntäen mm. tohtoripilotin parhaita käytäntöjä (ml. yhtenäiset opiskelijakohortit, systemaattinen ohjaus ja yhtenäiset käytänteet). Sujuvoitetaan tieteelliseen ja taiteelliseen jatkokoulutukseen etenemistä eri korkeakoulutustaustoista ja parannetaan tutkijankoulutuksen antamia valmiuksia moninaiisiin töuriin.
- Tutkimusrahoittajat tukevat rahoituksellaan tutkijanuran eri vaiheita ja monipuolisia urapolkuja.
- Tutkimusrahoittajat ja tutkimusorganisaatiot vahvistavat TKI-toiminnan vaikuttavuutta lisäämällä kansallisesti merkittävien TKI-ympäristöjen yhteistyötä (kuten Suomen Akatemian lippulaivat ja Business Finlandin veturihankkeet) sekä tutkimusinfrastruktuurien hyödyntämistä näissä.

Korkeakoulut ovat vastuullisen kansainvälistymisen edelläkävijöitä

- Korkeakoulut sisällyttävät liikkuvuus- tai kansainvälistymisosion jokaiseen koulutusohjelmaan.
- Korkeakoulut rakentavat kaikkiin kansainvälisiin tutkinto-ohjelmiin vahvat työelämäyhteydet.
- Korkeakoulut lisäävät toiminnallisesti kaksikielisiä tutkinto-ohjelmia, jotta kansainvälisen opiskelijoiden Suomeen kiinnittyminen vahvistuu.
- Uudistetaan vieraskielisen koulutuksen haku- ja valintamenettelyt selkeiksi ja yhdenmukaisiksi hakijoiden yhdenvertaisuuden parantamiseksi sekä opiskelijoiden sujuvan ja hallitun maahantulon kehittämiseksi.
- Valtioneuvoston tasolla yhdenmukaistetaan vastuullista kansainvälisyyttä ja tutkimuksen turvallisuutta koskevat politiikat ja käytännöt tutkimusta tekeville toimijoille.
- Tutkimusorganisaatiot ja tutkimusrahoittajat kehittävät tutkimuksen turvallisuuden ja kansainvälisen yhteistyön yhteisiä toimintamalleja.

Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat

Korkeakoulujärjestelmä uudistuu rohkeasti nykyisten vahvuuksien pohjalta. Uudet ratkaisut ja innovatiiviset toimintamallit ovat mahdollisia yhteiskunnallisiin muutoksiin vastaamiseksi.

Suomalainen korkeakoulutus ja tutkimus kehittyvät osana eurooppalaista koulutus- ja tutkimusalueetta. Erikoistuneet ja uudistumiskykyiset korkeakoulut palvelevat laajasti yhteiskunnan tarpeita. Ammattikorkeakoulujen merkitys T&K-toiminnassa kasvaa ja yliopistojen paino tutkimukseen perustuvan uuden tiedon tuottajana vahvistuu. Tutkimus ja koulutus kehittyvät tiiviissä yhteistyössä yritysten ja työelämän kanssa.

Tavoitteeseen liittyvät toimenpidesuosituks

- OKM käynnistää korkeakoulujärjestelmän uudistamistyön vision tavoitteiden saavuttamiseksi. Päämääränä on korkeakoulutuksen ja tutkimuksen laatua sekä koulutustason nostoa vahvistava kestävä korkeakoulujärjestelmä. Toiminnallisia tavoitteita ovat korkeakoulujen päällekkäisten tehtävien purkaminen ja yhteistyön edistäminen. Valmistelussa huomioidaan myös korkeakoulukonserneissa ja eurooppalaisen koulutus- ja tutkimusalueella tapahtuva kehitys sekä muu julkisen koulutus- ja tutkimusjärjestelmän kehittäminen.
- OKM tukee korkeakoulujen erikoistumista uudistamalla koulutusvastuusäntelyn siten, että korkeakoulutus vastaa kansallisesti yhteiskunnan osaamistarpeisiin.
- Uudistetaan korkeakoulukeksintöjä koskeva sääntely. Prosessissa hyödynnetään tietoja verrokkimaiden tilanteesta, tutkimuksen turvallisuuden käytänteistä ja tutkimustulosten kaupallistamista sekä turvataan tieteen ja tutkimuksen vapaus.

- Korkeakoulut yhdenmukaistavat yhteistyön käytäntöjä yritysten ja tutkimuslaitosten kanssa T&K-yhteistyön sujuvoittamiseksi.
- Korkeakoulut kehittävät tutkimustulosten ja luovien alojen osaamisen monipuolista yhteiskunnallista hyödyntämistä ja kaupallistamista.
- Korkeakoulut kehittävät OKM:n tuella digitaalista infrastruktuuriaan, tietovarantojaan, tiedon hyödyntämistä ja niihin liittyviä toimintamalleja siten, että ne tukevat datapohjaista korkeakoulutusta ja tutkimusta sekä tiedolla johtamista.
- OKM käynnistää työn, jossa muodostetaan yhteinen kokonaiskuva korkeakoulujen digitaalisista palveluista, tietojärjestelmistä ja niitä ohjaavista periaatteista. Työn tavoitteena on sopia selkeät roolit, vastuut ja yhteinen etenemismalli siitä, miten näitä palveluita kehitetään ja miten ne toimivat saumattomasti yhdessä koko korkeakoulukentän tarpeisiin.

Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu

Korkeakoulujen toiminta on tuloksellista ja monipuolisesti vaikuttavaa. Julkinen resursointi ja korkeakoulujen perusrahoitus huomioivat pitkäjänteisesti korkeakoulutuksen ja tutkimuksen roolin yhtenä merkittävimmistä kasvun lähteistä. Julkisen rahoituksen rinnalla vahvistuu monipuolinen rahoitus yksityisistä, eurooppalaisista ja kansainvälisistä lähteistä.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus on vähintään neljä prosenttia bruttokansantuotteesta, merkittävin osuus julkisista panostuksista käytetään korkeakoulujen uutta luovaan T&K-toimintaan.

Tavoitteeseen liittyvät toimenpidesuosituks

- Uudistetaan korkeakoulujen valtionrahoitusta vision tavoitteiden pohjalta. Yliopistojen ja -ammattikorkeakoulujen tulevassa valtionrahoituksessa painottuvat korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kokonaisvaltainen laatu ja vaikuttavuus, koulutustason nosto ja T&K-intensiteetin lisääminen sekä korkeakoulujen uudistumisen ja erikoistumisen tukeminen.
- Korkeakoulut uudistavat OKM:n tuella tutkimuksen ja koulutuksen ulkoista laadunarviointia. OKM hyödyntää yhtenäisempää laadunarviointia korkeakoulujen ohjauksessa.
- OKM selvittää yksityisen rahoituksen monipuolista lisäämistä korkeakoulutuksessa ja tutkimuksessa laadun, kilpailukyvyn ja korkeakoulujärjestelmän taloudellisen kestävyuden vahvistamiseksi.
- Suomen Akatemia, korkeakoulut ja CSC varmistavat valtion T&K-lisärahoituksella rahoitettavien toimien vaikuttavuuden. Osana hallinnonalansa ohjausprosesseja OKM tuottaa ja kokoaa seurantatietoa OKM:n hallinnonalalle osoitetun valtion T&K-rahoituslain alaisen rahoituksen laajasta vaikuttavuudesta.

Liite 1: Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tilannekuva

Vahvat instituutiot ja sivistys toimivat pohjoismaisten yhteiskuntien ja Suomen hyvinvoinnin peruspilarina. Yliopistot, ammattikorkeakoulut ja tutkimuslaitokset sekä laadukasta tieteellistä tutkimusta ja koulutusta tukevat Suomen Akatemia ja CSC – Tieteen tietotekniikan keskus muodostavat suomalaisen yhteiskunnan keskeisen sivistyksellisen perustan. Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on toimivan demokratian ja oikeusvaltion tae.

Kansainvälinen demokratiakehitys herättää huolta. Kysymys on laajemmasta sivistyksen ja edistyksen kriisistä. Sivistys luo jatkuvuutta ja avaa vaihtoehtoisia tulevaisuuksia demokraattisen päätöksenteon pohjaksi. Taaksepäin katsominen ja ratkaisujen hakeminen menneisyyden nostalgiasta kääntää katseen sisäänpäin ja vie näkymän rajoja rikkovalta myönteisemmältä tulevaisuudelta. Sivistyksen ja demokratian kriisi vaikuttaa myös yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen kehitykseen. Suomen talouden kehitys on ollut olematonta vuoden 2007 finanssikriisin jälkeen.

Akateeminen vapaus ja tieteen vapaus ovat Suomessa turvattuja, mutta kansainvälinen kehitys herättää huolta. Lähes puolet maailman ihmisistä elää maissa, joissa tieteen vapaus on murenemassa. Tutkitun tiedon rinnalle on noussut vaihtoehtoisia totuuksia, joilla pyritään vaikuttamaan ihmisten kokemiin todellisuuksiin. Nuorten koulutususkon säilynyt korkealla tasolla, mutta tulevaisuususkon huolestuttavassa laskusuunnassa.

Kansainvälinen yhteistyö on korkeakoulutuksen ja tutkimuksen ytimessä. Suomen tieteen vaikuttavuus on maailman keskitason yläpuolella, mutta keskeisten verrokkimaiden takana. Tutkimuksen kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistaminen on kriittisen tärkeää koko suomalaisen yhteiskunnan menestyksen kannalta. Globaalin vastakkainasettelun ja jännitteiden lisääntyminen haastaa korkeakoulutuksen ja tutkimuksen toimintaympäristöä. Vapauden ja rajattomuuden ihanteeseen nojaava sektori joutuu sopeutumaan maailmaan, jossa vanhat raja-aidat vahvistuvat ja uusia syntyy jatkuvasti. Samalla globaali kilpailu osaamisesta ja osaajista kiihtyy. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyttä on edistettävä vastuullisuus- ja turvallisuuskysymykset aiempaa vahvemmin huomioon ottaen. Tarve rakentaa

tiiviimpää yhteistyötä samat arvot jakavien toimijoiden kanssa korostuu. Pohjoismaisen ja eurooppalaisen tutkimus- ja korkeakoulutusyhteistyön merkitys vahvistuu. Kansallisen tutkimustoiminnan ja kansainvälisen yhteistyön edellytyksiä vahvistaa vuoden 2030 loppuun voimassa olevan valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituslain (1092/2022) toimeenpano. Yksityiset ja julkiset T&K-toiminnan panokset ovat viime vuosina maltillisesti kasvaneet.

Yhteiskunnan T&K-intensiteetin vahvistuminen edellyttää merkittäviä toiminnallisia muutoksia korkeakouluilta ja tutkimuskentän toimijoilta. Kriittisin tarve on T&K-toimintaa tekevien osaajien määrän kasvattamiselle ja koulutustason nostamiselle. T&K-henkilöstön koulutustaso on alle verrokkimaiden, minkä vuoksi T&K-työtä tekevien tohtoreiden ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden määrää on kasvatettava. Kilpailukyisen tutkimusympäristön rakentaminen edellyttää tutkimusinfrastruktuurien vahvistamista. Tutkijankoulutusta sekä vastuullista tutkijan ja tutkimuksen arviointia on kehitettävä ja päivitettävä vastaamaan muuttuvan yhteiskunnan tarpeita. Yritysyhteistyön kehittäminen ja yksityisen rahoituksen vivuttaminen edellyttää korkeakoulujen ja yritysten TKI-yhteistyön käytäntöjen vahvistamista tukemaan korkeakoulujen laajaa vaikuttavuutta.

Suomen yhteiskunnan uudistumisen ja talouden kasvupotentiaalin vahvistamiseksi T&K-intensiteetin kasvun ohella on nostettava koulutus- ja osaamistasoa. Nuorten aikuisten (25–34-vuotiaiden) korkeakoulutettujen osuudella mitattuna Suomi on jäänyt alle OECD-maiden keskiarvon. Kansainvälisessä vertailussa suomalaisen korkeakoulujärjestelmän merkittävin pullonkaula on siirtyä toisen asteen koulutuksesta korkeakouluopintoihin ja opintojen myöhäinen aloittamisikä. Koulutustason nosto edellyttää saavutettavuuden parantamista ja aliedustettujen ryhmien osuuden kasvattamista korkeakoulutuksessa, toimivia koulutuspolkuja perusasteelta ja toiselta asteelta korkeakoulutukseen sekä ensikertalaisten opiskelijoiden aloittajamäärien kasvattamista ja läpäisyn parantamista. Lisäksi korkeakoulu yhteisöjen hyvinvointiin ja opiskelijoiden moninaistuviin taustoihin on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota. Koulutustason nostoa ei saa tehdä korkeakoulutuksen laadun kustannuksella.

Tämän päivän korkeakoulutetut rakentavat tulevaisuuden yhteiskuntaa ja työelämää. Korkeakoulutus antaa eväitä kriittiseen ajatteluun, osallisuuteen ja

vastuunkantoon yhteisestä tulevaisuudesta. Suomalaisten aikuisten osaamistaso on erityisesti tiedonkäsittelyn perustaitojen ja ongelmanratkaisun osalta maailman kärkeä.

Työelämän muuttuessa erityisesti teknologisen kehityksen myötä tulevaisuuden työelämän tarpeisiin vastaaminen ja työelämän uudistaminen edellyttää korkeakoulututkintojen järjestelmän kehittämistä. Myös osaamis- ja koulutustarpeen ennakoimista ja koulutusvastuusäntelyä on tarve uudistaa. Jatkuvan oppimisen keinoin voidaan tarjota asiantuntijuuden kehittämisen mahdollisuuksia eri elämäntilanteisiin ja ammatillisen kasvun vaiheisiin. Jatkuvan oppimisen volyymin kasvattaminen edellyttää koulutuksen rahoituksen ja koulutustarjonnan tarkoituksenmukaisuuden tarkastelua.

Suomalainen korkeakoulujärjestelmä on useiden tulevaisuuden haasteiden ympäröimä. Ikäluokkien pieneminen haastaa nykyistä korkeakouluverkkoa 2030-luvun aikana. Digitalisaatiokehitys mullistaa paitsi tutkimuksen tekemistä ja koulutuksen järjestämistä, myös organisaatioiden hallintoa ja korkeakoulutuksen rakenteita. Kovenevaan kansainväliseen kilpailuun vastaaminen ja laadun vahvistaminen edellyttävät korkeakoulujen profiloitumista ja työnjaon syventämistä.

Korkeakoulujärjestelmän merkittävä sisäinen muutosilmiö on ollut useiden korkeakoulujen yhdistyminen sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välisten korkeakoulukonsernien määrän kasvu. Konsernirakenteita ei ole kuitenkaan riittävässä määrin hyödynnetty. Monien korkeakoulusektorin tulevaisuuteen liittyvien kysymysten vuoksi korkeakoulujärjestelmän toimintamallien ja lainsäädännön tulevaisuutta on tarkasteltava avoimesti ja ennakkoluulottomasti.

Suomalaisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen julkinen rahoituksen osalta on olemassa yhteisymmärrys julkisen rahoituksen pitkäjänteisyyden tarpeesta. Viimeisinä vuosina korkeakoulujärjestelmään kohdistuviin yhteiskunnallisiin odotuksiin vastaaminen on edellyttänyt korkeakouluilta merkittäviä tuottavuustoimia. Lisäksi keskeisissä verrokkimaissa on panostettu Suomea vahvemmin korkeakoulutuksen julkiseen rahoitukseen. Yksityisen rahoituksen osuus erityisesti koulutuksen rahoituksessa on kansainvälisesti vertailtuna pieni. Myös korkeakoulujen T&K-toiminnan rahoituksessa yritysrahoituksen määrä on vähäistä.

Julkisen talouden kestävyteen liittyvät paineet haastavat tulevina vuosina korkeakoulutuksen ja tutkimuksen valtionrahoitukseen tehtävien panostusten kasvattamisen. Parlamentaarisesti on sitouduttu nk. velkajarruun Suomen velkakestävyden vahvistamiseksi. Tilanne edellyttää resurssien priorisoimista, koko sektorin toiminnan tehostamista yhteistyön keinoin ja/tai yksityisen rahoituksen osuuden kasvattamista tutkimuksen ja koulutuksen rahoituksessa.